

FIȘA DISCIPLINEI

Anul universitar 2025/2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
1.2. Facultatea	TEOLOGIE ORTODOXĂ JUSTINIAN PATRIARHUL
1.3. Departamentul	TEOLOGIE ISTORICĂ, BIBLICĂ ȘI FILOLOGIE
1.4. Domeniul de studii	TEOLOGIE
1.5. Ciclul de studii	MASTER
1.6. Programul de studii	ARTĂ SACRĂ ÎN CONTEMPORANEITATE

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	ICOANA BIZANTINĂ - DE LA COMUNICARE LA COMUNIUNE						
2.2. Titularul activităților de curs	Lect. Dr. Ștefan Ionescu-Berechet						
2.3. Titularul activităților de seminar	Lect. Dr. Ștefan Ionescu-Berechet						
2.4. Anul de studiu	II	2.5. Semestrul	I	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei	O

3. Timpul total estimat

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	3.2. Din care Curs	2	3.3. Seminar	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	42	3.5. Din care Curs	28	3.6. Seminar	14
Distribuția fondului de timp					
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					50
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					78
Pregătire seminare/ laborator, teme, referate, portofolii și eseuri					50
Tutorat					2
Alte activități					3
3.7. Total ore de studiu individual					183
3.8. Total ore pe semestru					225
3.9. Număr de credite					9

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală dotată cu tablă și cu proiector
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Sală dotată cu tablă și cu proiector

6. Rezultatele învățării

Cunoștințe	<p>Studentul/absolventul identifică într-o manieră consolidată și recunoaște influențele de natură artistică, de design, estetică sau pentru conservare/restaurare.</p> <p>Absolventul deține informații aprofundate privind evoluția gândirii și a literaturii artei creștine de-a lungul istoriei.</p> <p>Studentul/absolventul definește și explică în mod aprofundat mediile și cadrele de referință privind aspectele artistice.</p> <p>Absolventul cunoaște metodologia teoretică utilizată în cercetarea științifică ce constă în efectuarea unor analize de fond, construirea unei ipoteze, testarea acesteia, evaluarea datelor și încheierea rezultatelor.</p> <p>Studentul/absolventul definește materialele și tehnicile adecvate pentru diferite tipuri de creație artistică și restaurarea operei de artă.</p>
Aptitudini	<p>Studentul/absolventul creează și interpretează operele artistice și temele de conservare/restaurare, selectându-le în funcție de specializare.</p> <p>Absolventul utilizează idei și argumente din arta creștină în contexte diverse, completând ori dezvoltând noi direcții ale gândirii teologice și artistice. Studentul/absolventul stabilește cadrul creației operei artistice; Studentul/absolventul propune/ elaborează cadrul de cercetare/investigare a aspectelor artistice.</p> <p>Absolventul dezvoltă alianțe, contacte sau parteneriate și realizează schimburi de informații cu alte persoane. Promovează colaborările integrate și deschise în cadrul cărora diferite părți interesate creează în comun inovații și cercetare cu o valoare bine determinată. Își creează profilul sau marca personală și se face vizibil(ă) și accesibil(ă) în medii de relaționare față în față și online.</p> <p>Studentul/absolventul pregătește și selectează materiale de referință pentru opera de artă. Studentul/absolventul utilizează eșantioane de materiale pentru procesul de creație/proiectare/restaurare.</p>
Responsabilitate și autonomie	<p>Studentul/absolventul încadrează activitatea sa într-o anumită tendință care poate fi de natura creației artistice sau operei de restaurare/conservare.</p> <p>Absolventul comunică argumentat păreri și idei teologice, face sinteze și poate crea concepte noi pe baza informațiilor deținute, având capacitatea de acceptare a diversității opiniilor și ideilor.</p> <p>Studentul/absolventul elaborează și organizează activitatea artistică; Studentul/absolventul urmărește progresele în domeniu; Studentul/absolventul integrează tendințele curente în practica proprie, monitorizând evoluțiile artistice și culturale relevante și se adaptează în mod responsabil la cerințele domeniului. Absolventul dă dovadă de considerație față de ceilalți, precum și de colegialitate. Ascultă, oferă feedback și răspunde în mod perceptiv altora, ceea ce implică, de asemenea, supravegherea și conducerea personalului într-un cadru profesional. Redactează și editează texte științifice, academice sau administrative pe diferite teme, cu rigoare deontologică.</p> <p>Studentul/absolventul pregătește resursele pentru procesul creativ; Studentul/absolventul evaluează caracteristicile materialelor; Studentul/absolventul selectează materiale de referință;</p>

Studentul/absolventul planifică și îndrumă utilizarea materialelor destinate operei de artă sau restaurare în situații de intervenție a unor lucrători calificați sau procese specifice de producție.

7. Conținuturi

7.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere în tematica cursului. Stadiul cercetărilor. Bibliografie și resurse online	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
2. Simbolul epifanic și realitatea simbolică a lumii	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
3. Spațiul sacru și spațiul profan	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
4. Crearea cosmosului și înnoirea sa prin Iconomia lui Hristos	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
5. Timp și spațiu liturgic	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
6. Introducere în Liturgia și mistagogia bizantină	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
7. Sinaiul ca Teofanie. Sinaiul rememorat. Spațiul eclezial în Vechiul Testament	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
8. Tema celor "trei lăcașuri" în spiritualitatea siriacă și bizantină	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
9. Sf. Dionisie Areopagitul: ierarhiile și spațiul liturgic	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
10. Sf. Maxim Mărturisitorul: mistagogia cosmic-eshatologică	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
11. Nicolae al Andidei: Liturgia și spațiul eclezial ca anamneză a Iconomiei mântuirii	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
12. Sf. Gherman al Constantinopolului: mistagogia iconică, sinteza simbolismului liturgic	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
13. Templu-biserică-cosmos în mistagogia, arhitectura și iconografia bizantină	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
14. <i>Mistagogie și hierotopie</i> : configurarea spațiului eclezial bizantin	<i>Prelegere, discuții</i>	2 ore
Bibliografie: ICA jr, Diac. Ioan I., <i>De la Dionsie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului-integrala comentariilor liturgice bizantine. Studii și texte</i> , Ed. Deisis, Sibiu, 2011 ALEXANDRESCU, Adrian Matei, "Icoana în iconomia mântuirii. Erminia picturii bizantine și arta creștină eclezială", teză de doctorat, partea I, în: <i>Studii Teologice</i> , L (1998), 3-4, pp. 10-85; partea a II-a, în: <i>Studii Teologice</i> , LI (1999), 1-2, pp. 3-95 BUNTA, Pr. Silviu, "Orthodox Mystagogy": a brief Introduction", în: <i>Ieratikon according to the Simonopetra Tradition</i> , vol. IV : Notes, introd., transl., and notes by Fr. Silviu Bunta with Fr. Matthew-Peter Butrie, Cherubim Press, Dayton, 2019, pp. 55-70 IDEM, "The Voices of the "Triumphant Hymn": The Orthodox Sanctus as a Christian Merkabah Text", cuvântare, Timișoara, 2018 COCAGNAC, Maurice, <i>Simbolurile biblice. Lexic teologic</i> , trad. din franceză de Michaela Slăvescu, Ed. Humanitas, București, 1997 COJANU, Daniel, <i>Ipostaze ale simbolului în lumea tradițională</i> , Ed. Lumen, Iași, 2019 CONSTAS, Arhim. Maximos, <i>Arta de a vedea. Paradox și percepție în iconografia ortodoxă</i> , trad. din engleză Dragoș Dâscă, Ed. Doxologia, Iași, 2017 ELIADE, Mircea, <i>Tratat de istorie a religiilor</i> , cu o prefață de Georges Dumezil și un cuvânt înainte al		

<p>autorului, trad. din franceză de Mariana Noica, ed. a IV-a, Ed. Humanitas, București, 2008</p> <p>FELMY, Karl Christian, <i>De la Cina cea de Taină la Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe. Un comentariu istoric</i>, trad. Pr. Ioan I. Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 2004</p> <p>FLORENSKY, Pavel, <i>Iconostasul</i>, trad. și cronologie de Boris Buzilă, Ed. Anastasia, București, 2009</p> <p>GOLITZIN, Ierom. Alexander, <i>Mistagogia, experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie. Studii de teologie mistică</i>, trad. și prezentare diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998</p> <p>† Alexander GOLITZIN, <i>Dionisie Areopagitul mistagogul-o lectură monahală</i>, cu colab. Pr. Bogdan G. Bucur, trad. de ierom. Nectarie (Dărăban), Ed. Deisis, Sibiu, 2015</p> <p>HERNANDEZ S.J., Jean-Paul, "Sacred Space as Kerygma and Mystagogy", trad. din : J.P. Hernandez, <i>Il corpo del Nome. I simboli e lo spirito della Chiesa Madre dei gesuiti</i>, Pardes, Bologna, 2010</p> <p>LIDOV, Alexei, <i>Hierotopy. Spatial icons and Image-Paradigms in Byzantine Culture</i>, published in Moscow by "Design. Information. Cartography", 2009, pe <http://hierotopy.ru/en/?page_id=237></p> <p>IDEM, <i>Light and Fire in the Sacred Space, a collection of the materials (short papers) of the international symposium</i>, edited by Alexei Lidov. published by Indrik, Moscow, 2011, pe <http://hierotopy.ru/en/?page_id=218></p> <p>KRAUTHEIMER, Richard, <i>Early Christian and Byzantine Architecture</i>, revised by R. Krautheimer and Slobodan Curcic, Yale University Press, Pelican History of Art, 1986</p> <p>Ierom. Makarios SIMONOPETRITUL, <i>Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic</i>, trad. de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, București, 2000</p> <p>NANCU, Alexandru, <i>Înălțătoarea smerenie. Cuvinte din Cuvânt</i>, vol. alcătuit și îngrijit de Luiza Barcan, Ed. Ars Docendi. Universitatea din București, București, 2021</p> <p>OUSTERHOUT, Robert, "The Holy Space: Architecture and the Liturgy", în : <i>Heaven on Earth. Art and the Church in Byzantium</i>, ed. Linda Safran, The Pennsylvania State University Press, University Park, Pennsylvania, 1998, pp. 81-120</p> <p>PRUTEANU, Ierom. Petru, <i>Liturghia ortodoxă. Istorie și actualitate</i>, Ed. Sophia, București, 2008</p>		
7.2. Seminar		
1. Corpus-ul comentariilor mistagogice bizantine. Excurs bibliografic	<i>Discuții</i>	1 oră
2. Semnificațiile simbolului în tradițiile religioase antice	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
3. Sacru și profan în lumina cercetărilor lui Mircea Eliade	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
4. <i>Comentariul la Hexameron</i> al Sf. Anastasie Sinaitul	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
5. Mistagogia timpului liturgic în iconografie și în exegeza patristică	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
6. Sfânta Liturghie, miezul incandescent al vieții Bisericii	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
7. Taina Sinaiului în <i>Viața lui Moise</i> a Sf. Grigorie de Nyssa	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
8. Contemplația mistică a celor "trei lăcașuri" în <i>Cartea Treptelor</i> și în <i>Omiliile macariene</i>	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
9. Slujirea ierarhiilor în viziunea autorului corpus-ului areopagitic	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
10. Sensurile "bisericii" în <i>Mistagogia</i> Sf. Maxim Mărturisitorul	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
11. Nicolae al Andidei și comentariul său mistagogic	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
12. Iconicitatea spațiului eclezial în viziunea Sf.	<i>Discuții și susținere de prezentări</i>	1 oră

Gherman al Constantinopolului	<i>referitoare la tema studiată</i>	
13. Sensurile spațiului eclezial în viziunea lui Jean Paul Hernandez	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
14. Definirea conceptului de <i>hierotopie</i> bizantină	<i>Discuții și susținere de prezentări referitoare la tema studiată</i>	1 oră
Bibliografie:		
Sfântul DIONISIE AREOPAGITUL, "Despre ierarhia cerească", în: Sfântul Dionisie Areopagitul, <i>Opere complete și Scoliiile Sfântului Maxim Mărturisitorul</i> , trad., introd. și note de Pr. D. Stăniloae, ed. îngrijită de Constanța Costea, Ed. Paideia, București, 1996, pp. 15-39, 41-59		
Sfântul GHERMAN, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI, "Relatare și viziune mistică despre biserică (și Liturghie)", în : diac. Ioan I. ICA jr., <i>De la Dionsie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului...</i> , pp. 257-274		
Sfântul GRIGORIE DE NYSSA, "Despre viața lui Moise", în: Sfântul Grigorie de Nyssa, <i>Scrieri. Partea întâia</i> , trad. de Pr. D. Stăniloae și Pr. Ioan Buga, note de Pr. D. Stăniloae, indice Pr. Ioan Buga, coll. PSB, vol. 29, Ed. IBMBOR, București, 1982, pp. 75-81		
Sfântul MAXIM MARTURISITORUL, "Despre mistagogia bisericească", în: diac. Ioan I. ICA jr., <i>De la Dionsie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului...</i> pp. 207-239		
Sfântul NICOLAE CABASILA, "Despre sfintele veșminte și riturile celebrate în dumnezeiasca Liturghie", în : diac. Ioan I. ICA jr., <i>De la Dionsie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului-integrala comentariilor liturgice bizantine. Studii și texte</i> , Ed. Deisis, Sibiu, 2011, pp. 339-349		
EVANGELATOU, Maria, "Textile Mediation in Late Byzantine Visual Culture: Unveiling Layers of Meaning through the Fabrics of the Chora Monastery," în: <i>Catalogue of the Textiles in the Dumbarton Oaks Byzantine Collection</i> , ed. Gudrun Bühl and Elizabeth Dospěl Williams (Washington, DC, 2019), pe < https://www.doaks.org/resources/textiles/essays/evangelatou >		
GOLITZIN, Ierom. Alexander, <i>Mistagogia, experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie. Studii de teologie mistică</i> , trad. și prezentare diac. Ioan I. ICA jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998, pp. 160-168		
MANGO, Cyril, <i>The Art of the Byzantine Empire (312-1453). Sources and Documents</i> , Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1972, pp. 57-60; 96-102		

8. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

--

9. Evaluare

Tip de activitate	9.1. Criterii de evaluare	9.2. Metode de evaluare	9.3. Pondere din nota finală
9.4. Curs	Evaluare finală	Examen oral	80 %
9.5. Seminar	Activitate la seminar	Discuții, lucrare de seminar	20 %
Standard minimum de performanță	Recunoașterea și analiza temelor mistagogice și hierotopice/iconografice studiate		

Data Completării
29.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în
departament
30.09.2025

Semnătura Directorului de
Departament